Rapporten All-Archeo bvba 563

Archeologienota
Oppuurs (Sint-Amands) – Wilgenweg 48

Jordi Bruggeman en Ruth Ferket

Temse
2017

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2017/12.807/126

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
2 Verslag resultaten bureauonderzoek 5
2.1 Administratieve gegevens 5
2.2 Archeologische voorkennis 7
2.3 Onderzoeksopdracht 7
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden 7
2.3.2 Beschrijving geplande werken 15
2.3.3 Werkwijze 17
2.4 Assessmentrapport 17
2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied 17
2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied 22
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader 27
2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese 29
2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek 29
3 Samenvatting 31
4 Bibliografie 32
4.1 Publicaties 32
4.2 Websites 32
5 Bijlagen 33
5.1 Archeologische periodes 33
5.2 Plannenlijst 33
5.3 Fotolijst 34

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een verkavelingsvergunning waarbij de totale oppervlakte waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,[1] zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.[2]

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

[1] https://geo.onroerenderfgoed.be
[2] https://geo.onroerenderfgoed.be

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017G306

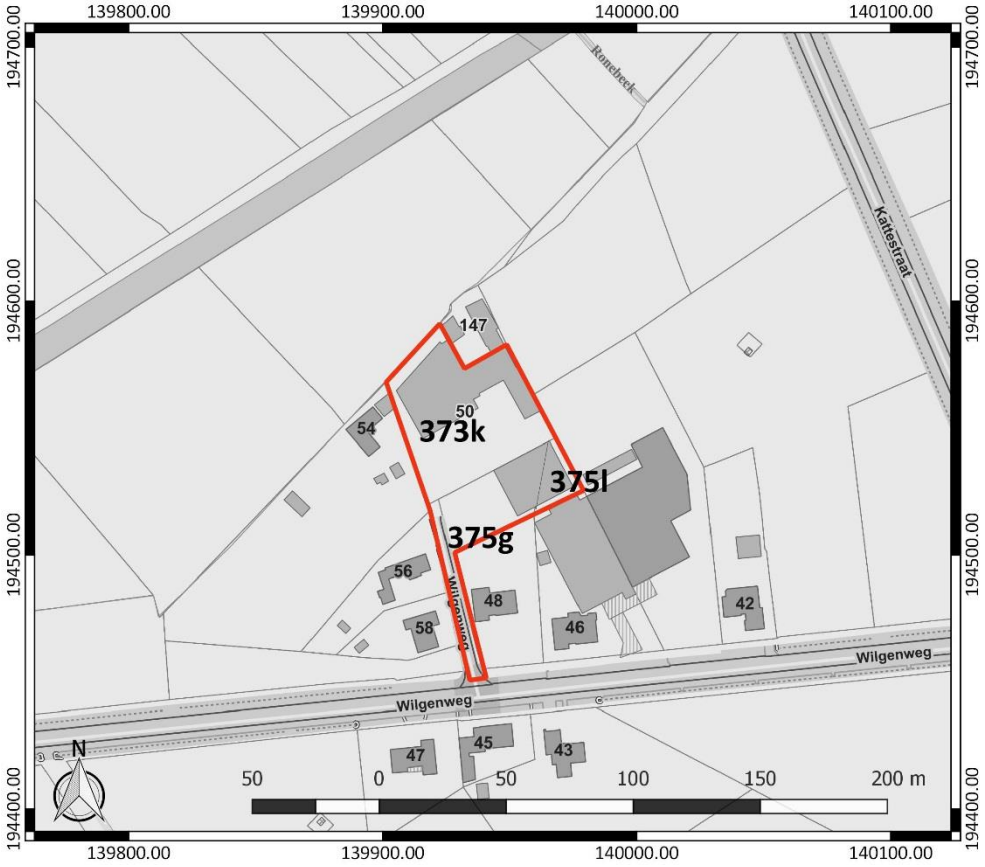
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Sint-Amands, Oppuurs, Wilgenweg 48, Heide

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 139922, 194591
- 139979, 194525
- 139934, 194451
- 139901, 194568

Kadastraal plan:

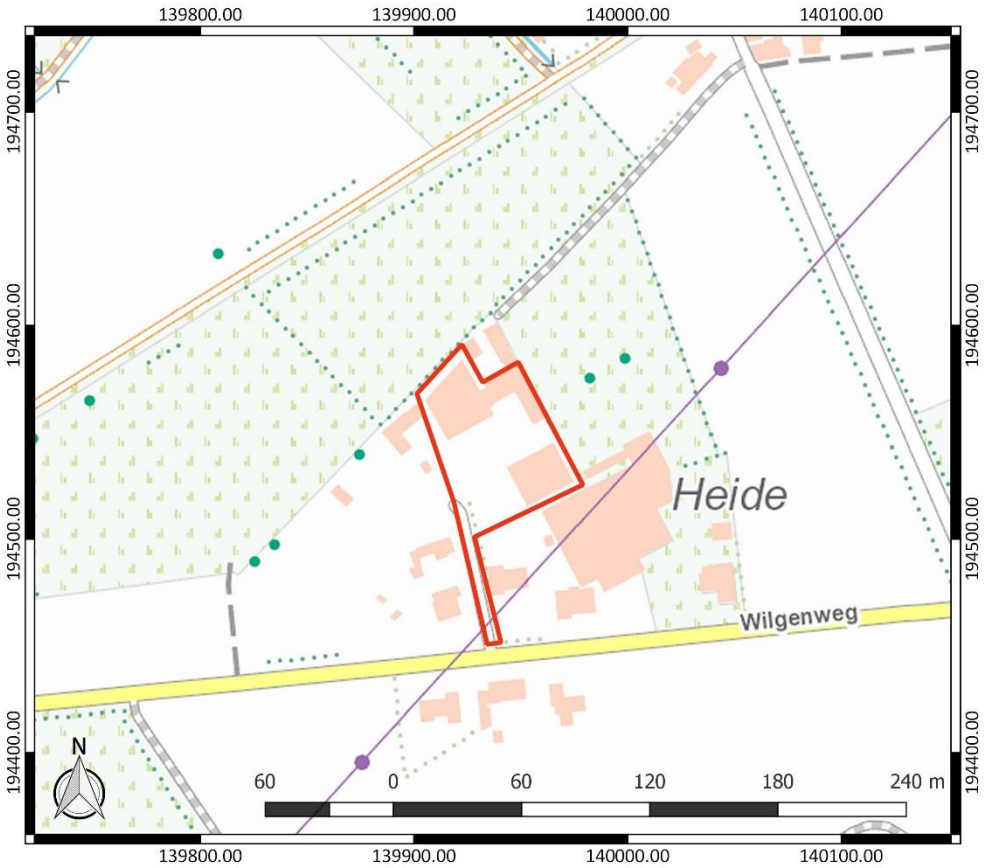

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Sint-Amands, Oppuurs, Afdeling 2, sectie A, nummers 373k, 375g (partim), 375l en openbare weg

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 4278 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (https://www.dov.vlaanderen.be)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 14/08/2017 – 06/10/2017

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, heide

Verstoorde zones: Er bevinden zich gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringenkaart met aanduiding van de bestaande bebouwing (oranje) en verhardingen (blauw) binnen het onderzoeksgebied (rood)

2.2 Archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

Figuur 4: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 01 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 5: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 02 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 6: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 03 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 7: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 04 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 8: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 05 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 9: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 06 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 10: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 07 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 11: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 08 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 12: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 09 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

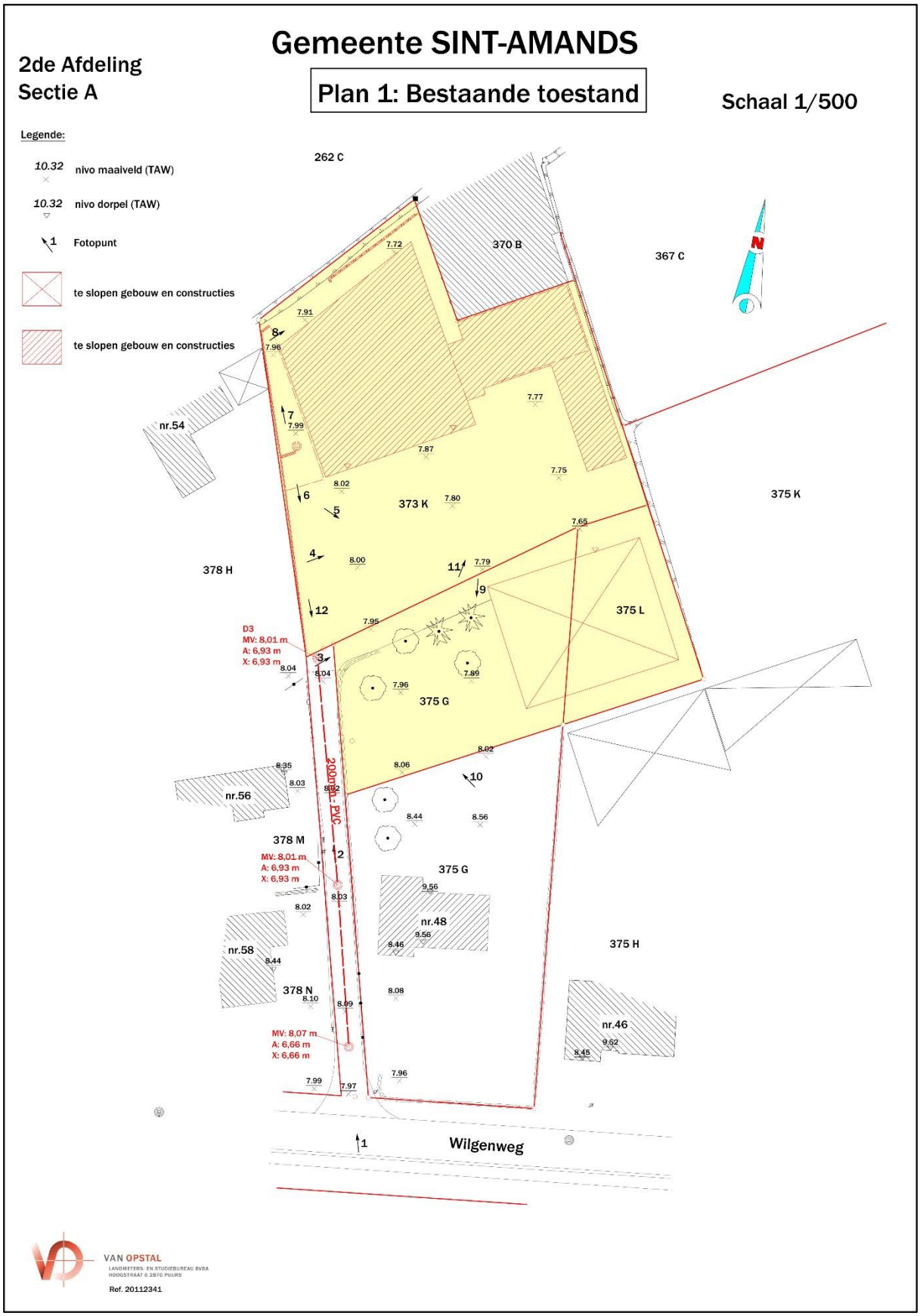
Figuur 13: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 10 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 14: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 11 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

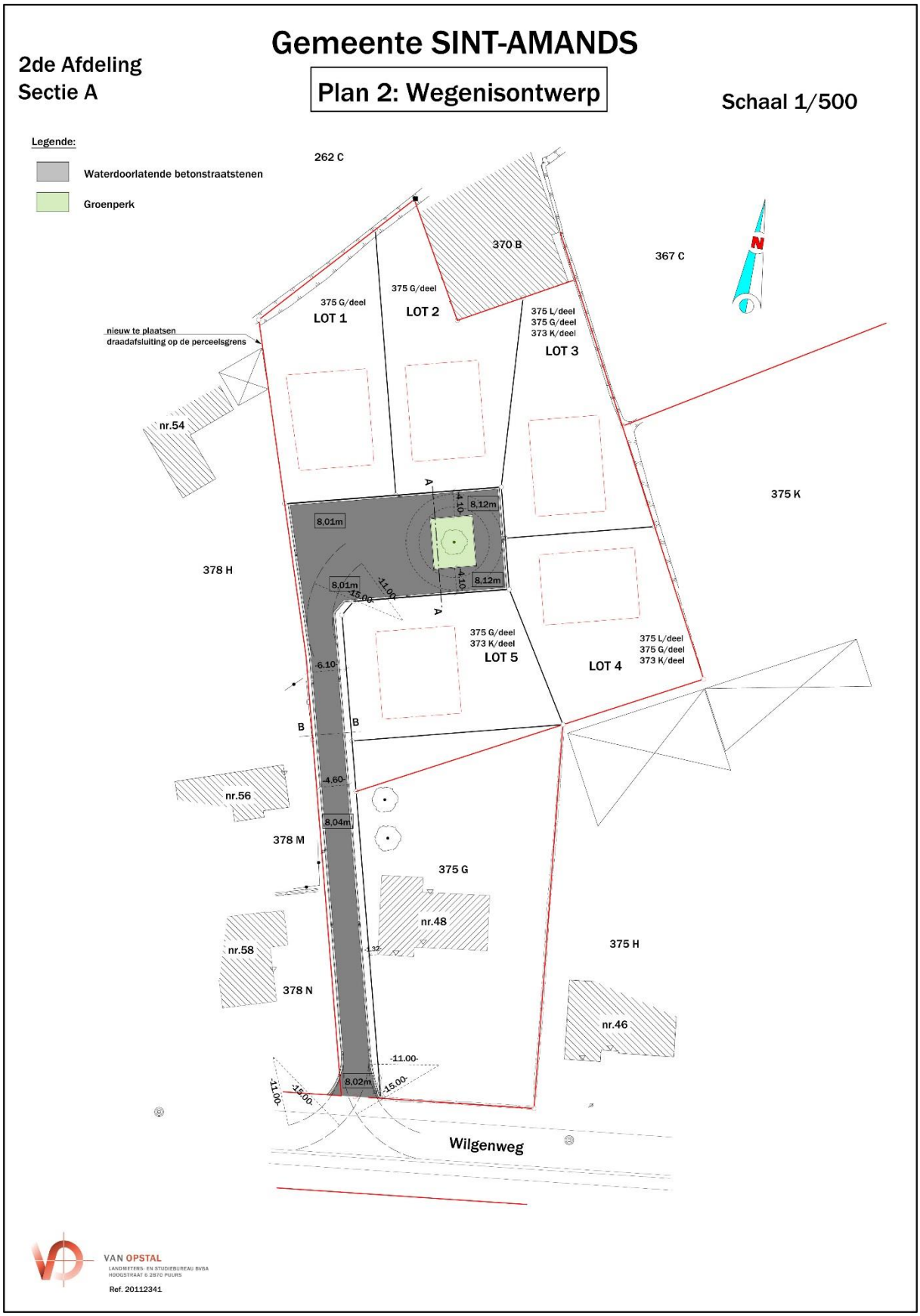
Figuur 15: Sint-Amands Wilgenweg 48 - SA – 12 (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

Figuur 16: Bestaande toestand met aanduiding van de fotolocaties en te slopen bebouwing (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit 5 loten voor eengezinswoningen en de aanleg van wegenis (Figuur 17). Daarvoor zal de aanwezige bebouwing en verharding gesloopt worden. Nutsleidingen worden aangelegd langs de wegenis. De aanleg van woningen en wegenis betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De woningen mogen echter onderkelderd worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoringsdiepte. De exacte funderingsdiepte en -techniek van de geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringsdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, liggen in het kader van de verkaveling eveneens nog niet vast. Ook zijn er indirecte factoren zoals compactie bij de werfingrepen, die een negatieve invloed op het aanwezige bodemarchief hebben.

Figuur 17: Ontwerpplan (Landmeters- en studiebureau Van Opstal)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied. Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1746-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ten noordoosten van het centrum van Sint-Amands en ten zuidwesten van het centrum van Oppuurs, tussen de Kattestraat in het noordoosten en oosten, de Wilgenweg in het zuiden en een spoorweg (de museumspoorlijn Dendermonde-Puurs) in het noordwesten. Een deel van de Wilgenweg bevindt zich binnen het onderzoeksgebied (Figuur 18). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden met een landelijk karakter. Hydrografisch behoort het tot het Beneden-Scheldebekken. Ten noorden stroomt de Ronebeek. Ten noordoosten stroomt de Pandgatheide en ten oosten de Kleinnijvenloop. Ten zuiden vinden we nog de Schulbosheideloop en ten westen de Meersloop. Ten westen bevindt zich op grotere afstand de Zeeschelde (Figuur 20).

Sint-Amands is gelegen in Klein-Brabant. Geomorfologisch vormt dit gebied de overgang tussen de Vlaamse Zandstreek en de Zandleemstreek. De topografie daalt van het zuiden naar het noordoosten. In het centrum en het noordoosten is het reliëf zo goed als vlak. Hier bevinden zich grote, redelijk vlakke stukken met enkele kleine ruggen, afgewisseld met smalle stroken die iets lager liggen. In het noordwesten bevindt zich de zuidwest-noordoost georiënteerde, brede stuifzandrug tussen Mariekerke en Bornem.[3] Landschappelijk is het onderzoeksgebied te situeren op een kleine zandrug (Figuur 19), op een hoogte van 7,7 tot 8,5 m TAW (Figuur 21). Het terrein helt licht af naar het noorden toe.

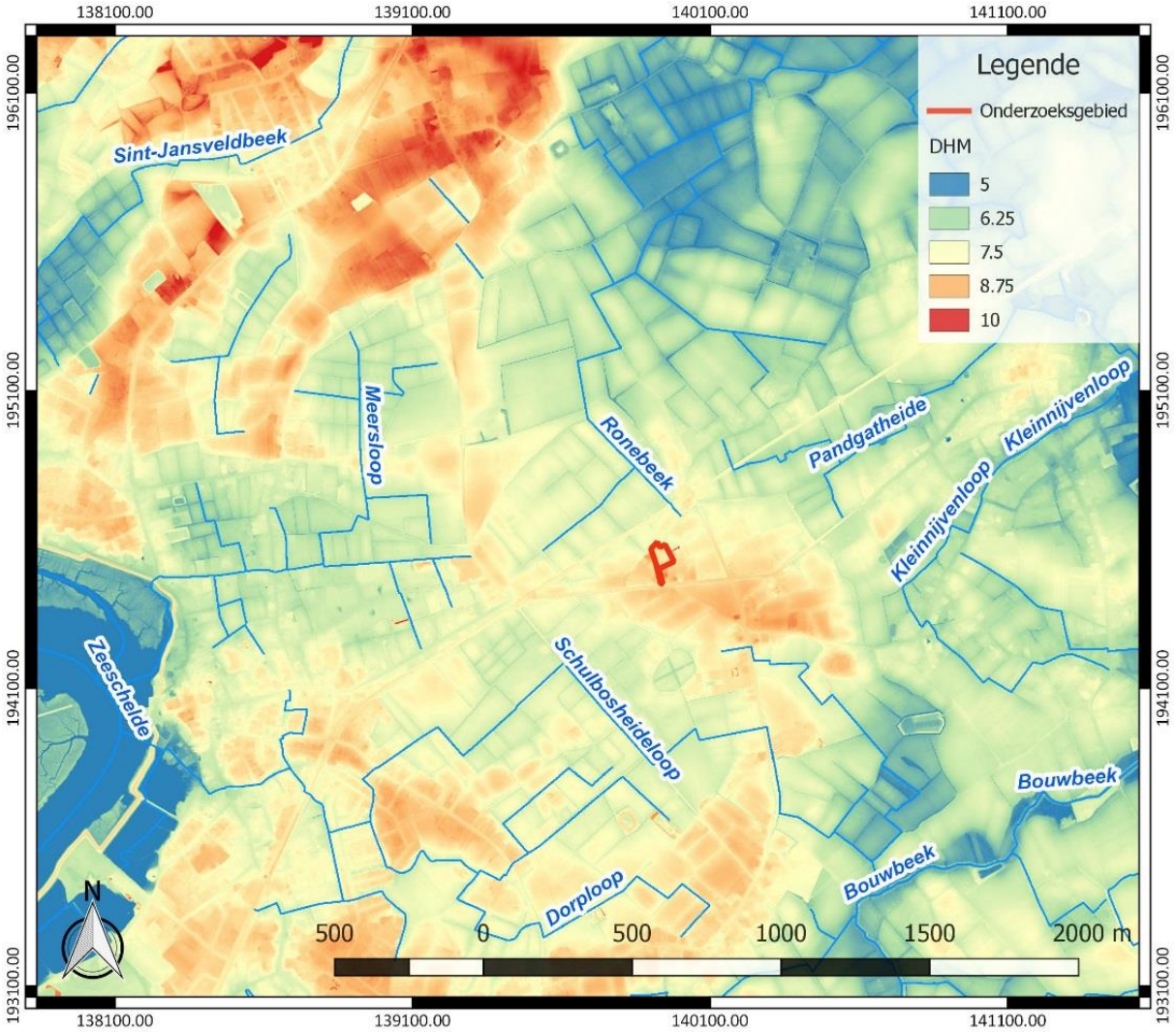
[3] Louis 1972, 9-11

Figuur 18: Luchtfoto van 2016 met aanduiding van het onderzoeksgebied (https://www.geopunt.be/kaart)

Figuur 19: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

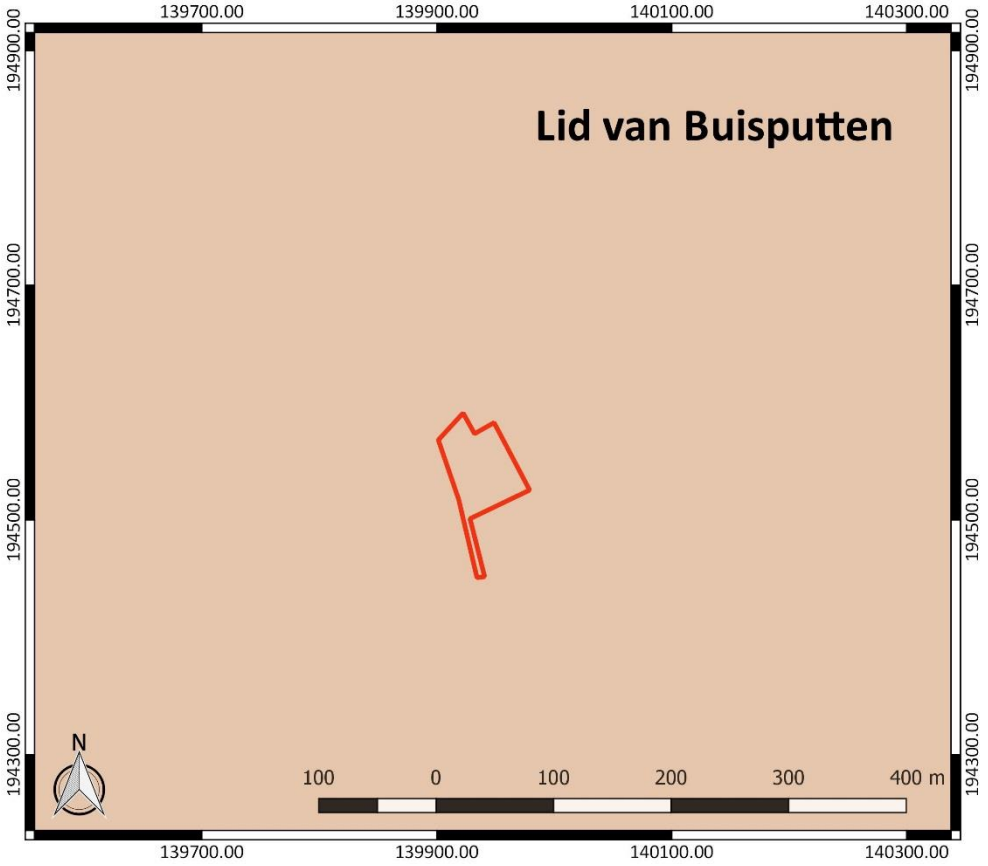
Figuur 20: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m (https://www.geopunt.be/kaart)

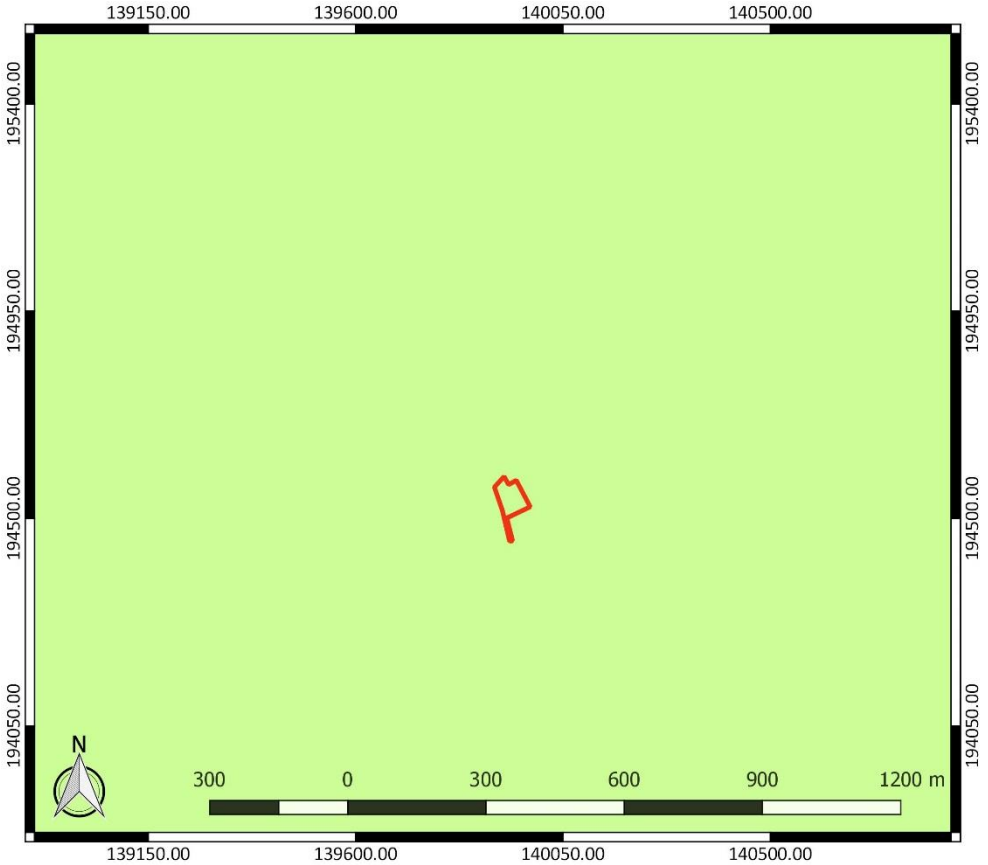
Figuur 21: Hoogteverloop van noord naar zuid (www.geopunt.be/kaart)

De tertiaire ondergrond (Figuur 22) bestaat uit het Lid van Buisputten. Deze bestaat uit donkergrijs fijn zand, dat glauconiet- en glimmerhoudend is.[4] De quartairgeologische kaart (Figuur 23) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich oudere, fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).[5]

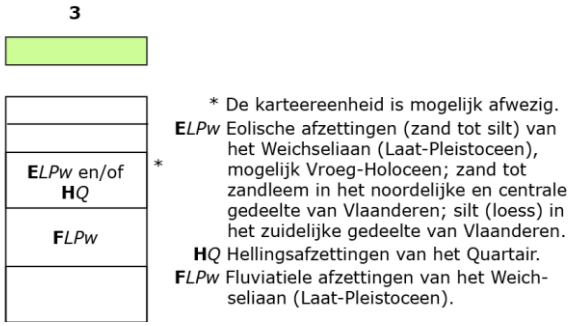
[4] www.geopunt.be/kaart
[5] www.geopunt.be/kaart

Figuur 22: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

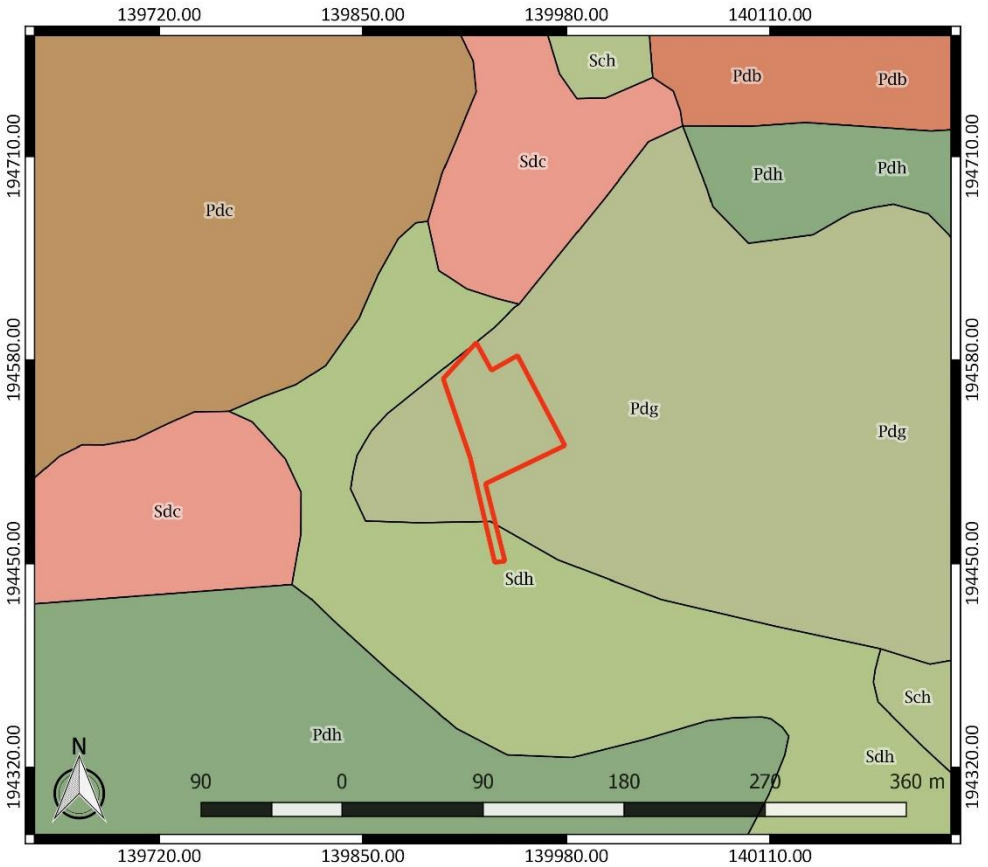

Figuur 23: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

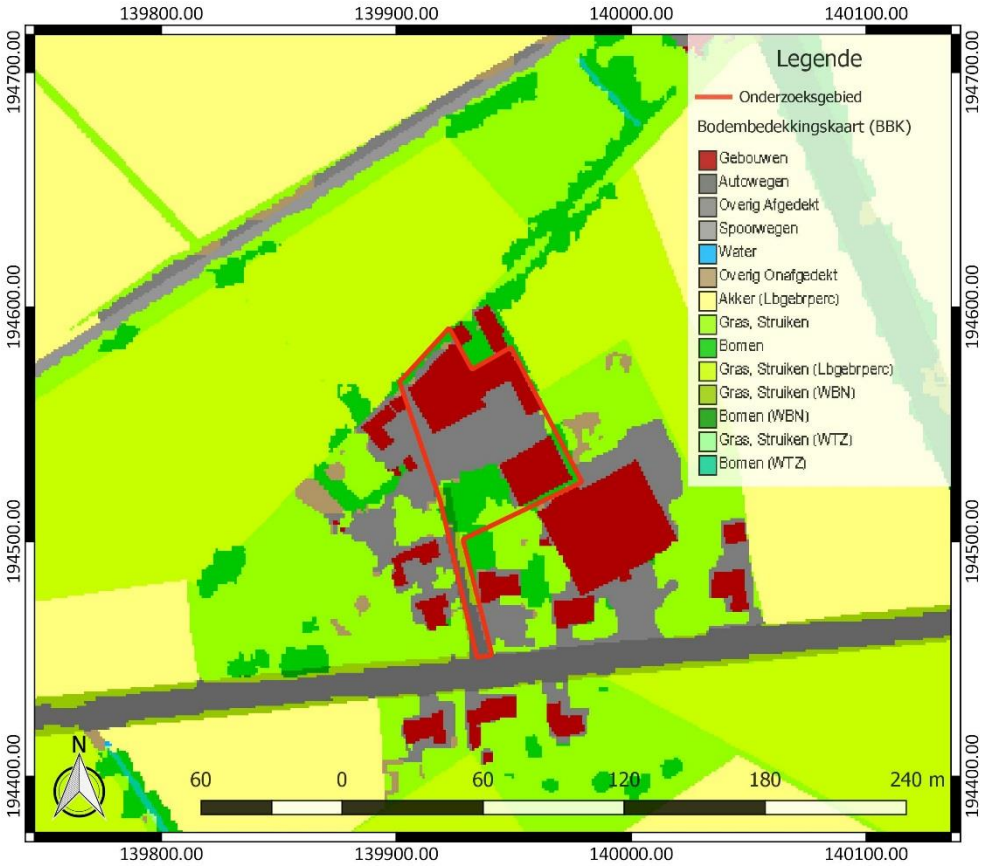

Figuur 24: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 25) toont dat binnen het onderzoeksgebied een matig natte, licht zandleembodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont (Pdg) te verwachten is, die zich verder ten oosten van het onderzoeksgebied uitstrekt. In het uiterste zuiden van het terrein is een matig natte en ten zuidoosten van het terrein een matig droge, lemig zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont (resp. Sdh en Sch) te verwachten. Verder zijn in de omgeving volgens de bodemkaart een matig natte, licht zandleembodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont te vinden in het noordoosten, zuiden en zuidwesten (Pdh) en een licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pdc) in het noordwesten. Ten noorden en ten westen is er dan weer een matig natte, lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Sdc) te verwachten.

Figuur 25: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

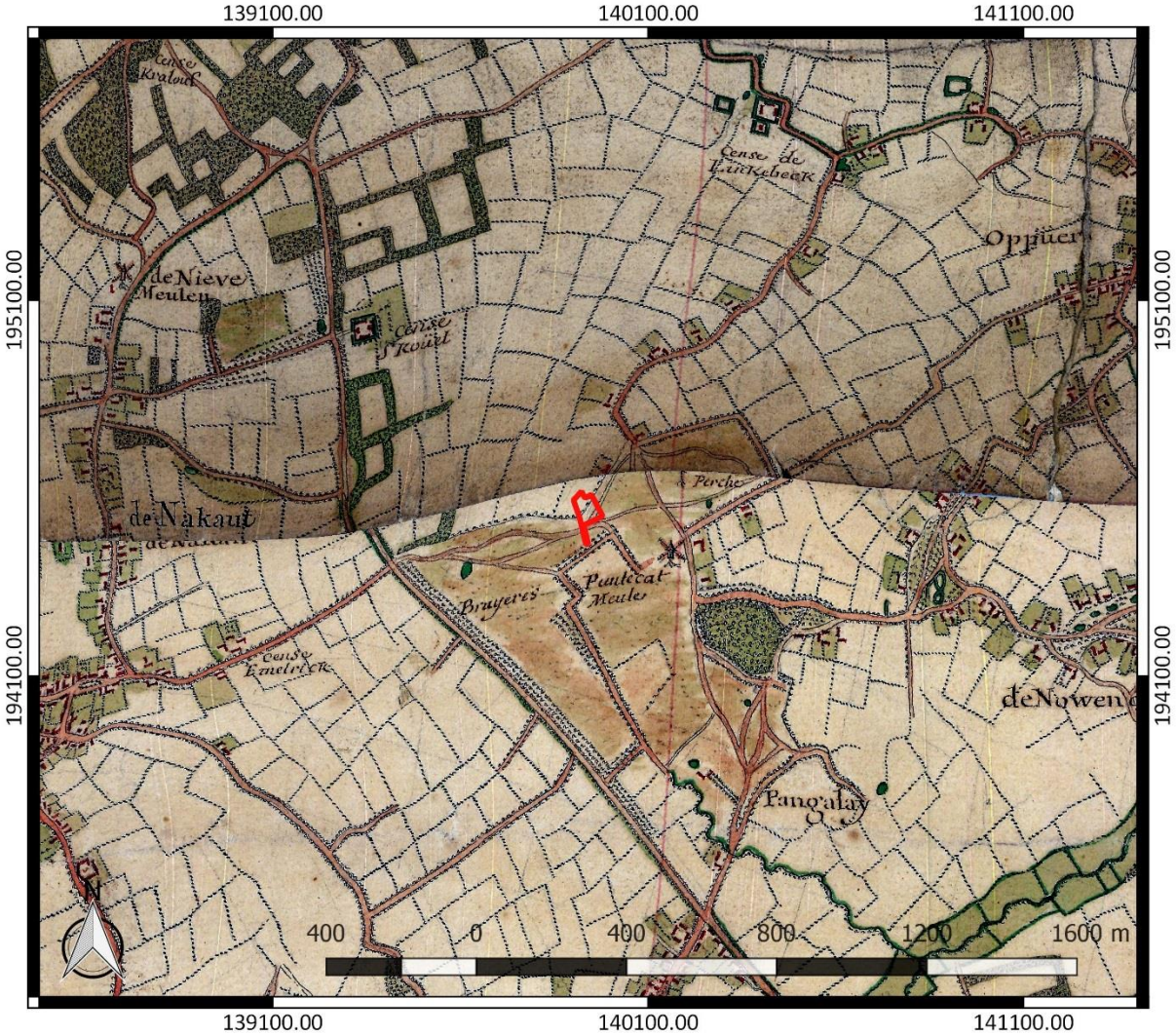
Figuur 26: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied is op de bodemgebruikskaart bebouwing en verharding te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de bodemgebruikskaart ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 26). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 18).

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De heerbaan van Dendermonde naar Mechelen (huidige verbinding Wilgenweg-Oppuursdorp-Meirstraat) en de straatnaam "Oude Heirbaan" zijn verwijzingen naar de Romeinse periode. In de vroege middeleeuwen vestigden Salische Franken zich in het gebied en vormden ze de heide om tot vruchtbare landbouwgrond. Van in de vroege middeleeuwen behoorde Oppuurs tot de moederparochie en het domein Puurs, dat vanaf begin 9de eeuw eigendom was van de abdij van Cornelimunster en in 1278 overgedragen werd aan de Sint-Bernardsabdij te Hemiksem. Oppuurs was geruime tijd de twistappel tussen de heren van Grimbergen, voogden van Cornelimunster, en de hertogen van Brabant. In 1360 kwam het vrij als heerlijkheid en traden ook lokale geslachten op als beheerders van leengoederen. De vestiging van de macht gebeurde via versterkte hoeven. De periode van grondontginningen brak aan, evenals de indijking van de polders. Eén van de oudste woonkernen moet worden gezocht bij de Dijkbrug over de Vliet. Daar bevond zich het Hof van der Calsteren. Vanaf de 17de eeuw tot de Franse Revolutie kwam Oppuurs - met een onderbreking - in het bezit van de familie Snoy, afkomstig uit het hertogdom Gelderland. Geestelijk bleef Oppuurs tot het eerste kwart van de 19de eeuw gebonden aan de moederparochie Puurs. Wegens de moeilijke doorgang naar Puurs (overstromingen) verzocht Oppuurs in 1680 om een zelfstandige parochie te worden. Hun aanvraag werd pas in 1803 ingewilligd. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden omwille

van strategische redenen vele oude hoeven afgebrand. De Tweede Wereldoorlog spaarde Oppuurs van grote stoffelijke schade.[6]

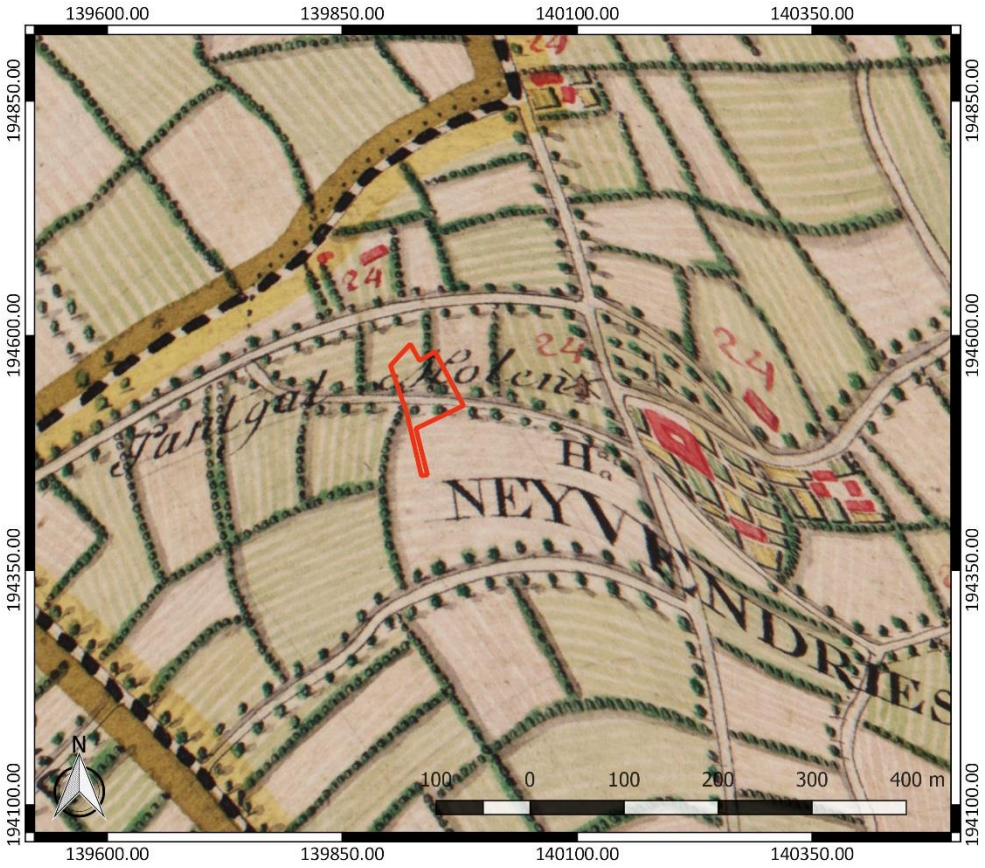

Figuur 27: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-48), toont het onderzoeksgebied ten noordoosten van de historische dorpskern van Sint-Amands en ten zuidwesten van de historische dorpskern van Oppuurs (Figuur 27). Het onderzoeksgebied wordt gesitueerd ter hoogte van de Pandgat heide. Ten zuidoosten wordt de Pandgat molen aangeduid. Door het onderzoeksgebied lijkt een weg te lopen.

Ook op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), loopt er een weg doorheen het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied moet echter noordelijker gesitueerd worden, vermoedelijk ter hoogte van de bebouwing die ten noorden aangeduid is met het nummer 24 (Figuur 28).

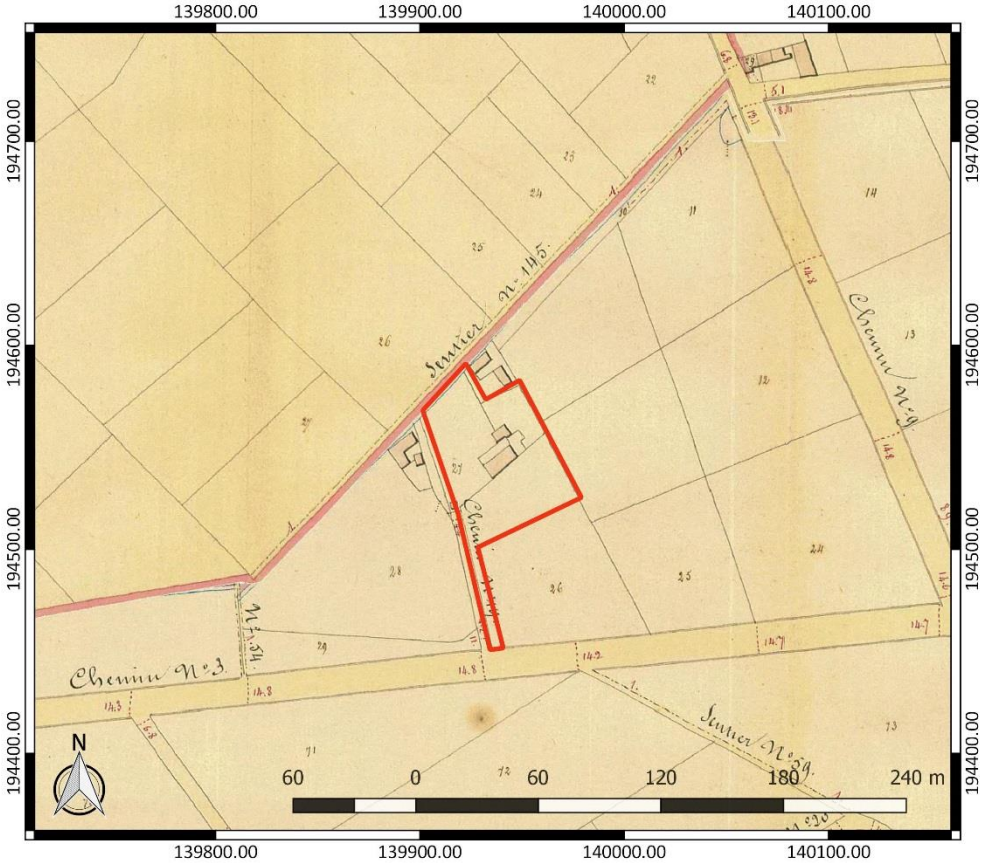
[6] Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Oppuurs [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120434 (geraadpleegd op 28 augustus 2017).

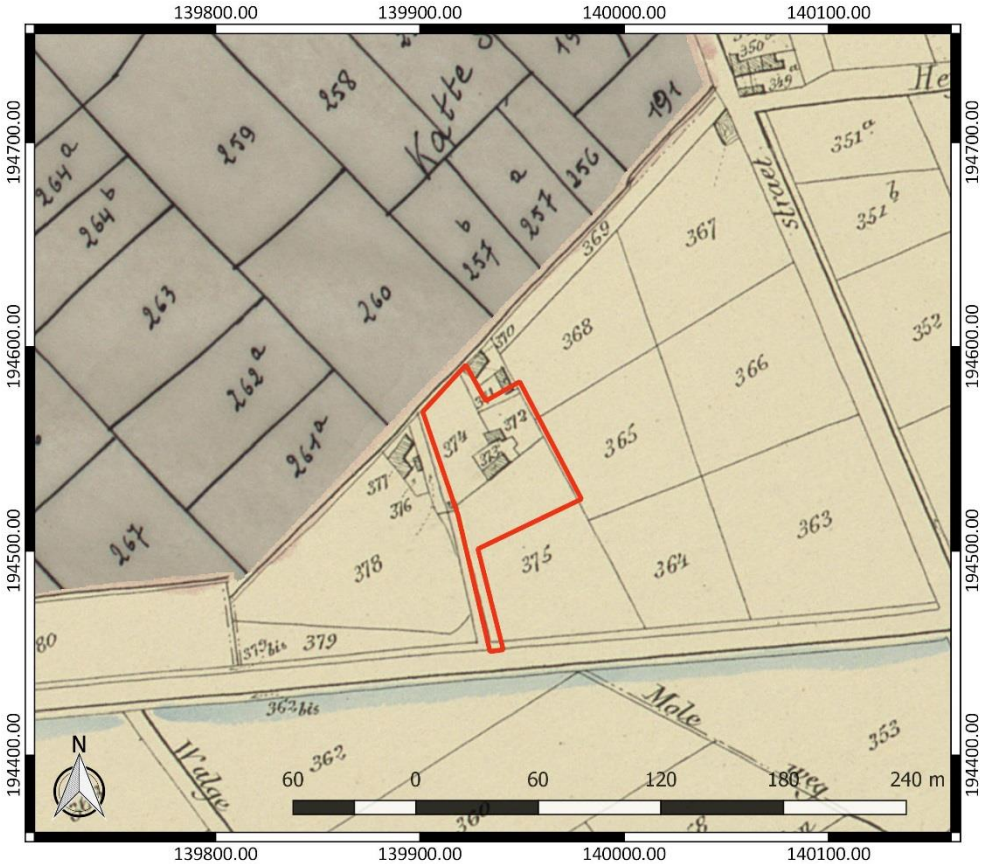
Figuur 28: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) zijn twee gebouwen binnen het terrein te bemerken die niet overeenstemmen met de huidige bebouwing. De percelering lijkt al sterk op de huidige percelering (Figuur 29, Figuur 30). De omgeving bleef vermoedelijk in gebruik als akkerland.

Op een topografische kaart uit 1930 is voor het eerst de spoorweg ten noorden van het onderzoeksgebied te zien (Figuur 31). Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 32) toont dat het terrein nog steeds bebouwd is. De omgeving bestaat uit akkers. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 33) toont een nieuw gebouw in het noordwesten van het terrein en in het zuidoosten. Een groot deel van het terrein is nu ook verhard. Op een foto uit 2016 (Figuur 18) is te zien dat de oudere bebouwing centraal op het terrein verdwenen is.

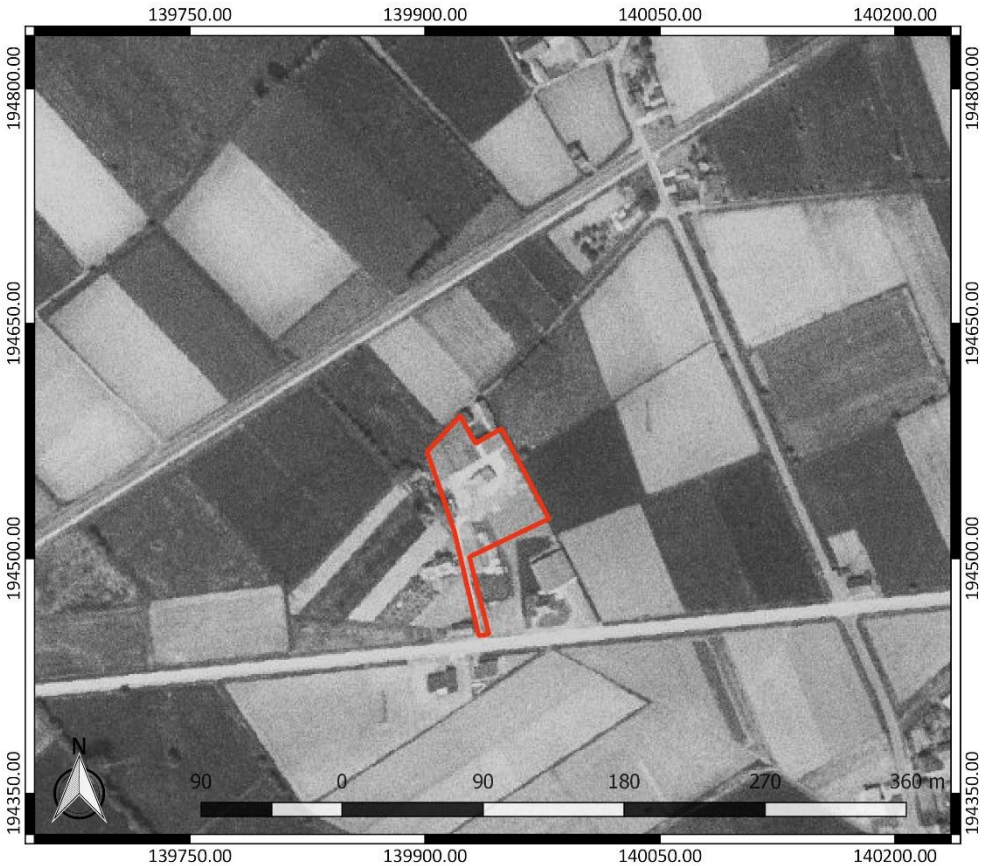
Figuur 29: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 30: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 31: Topografische kaart uit 1930 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 32: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 33: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

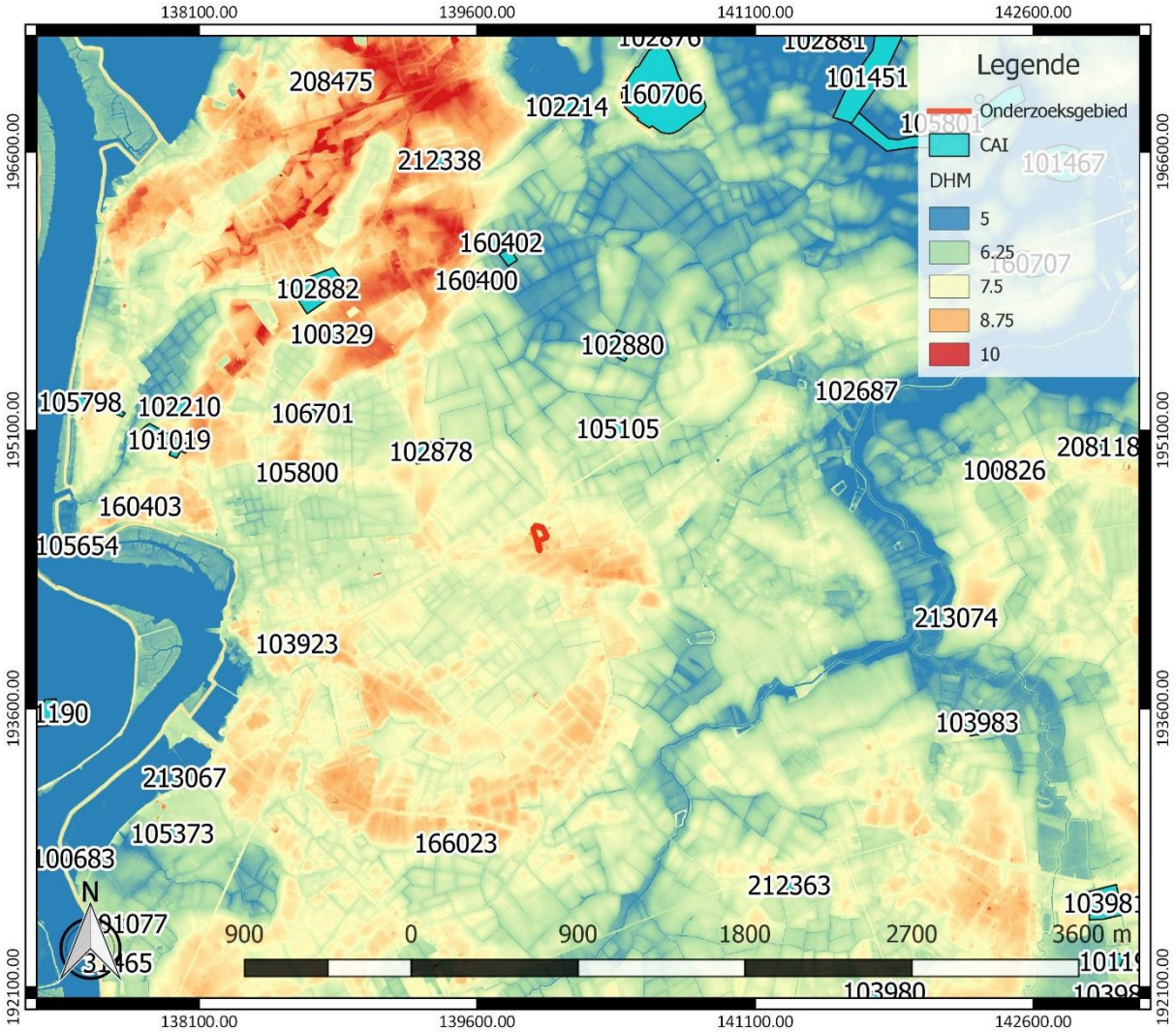
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 34). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn enkele cartografische indicatoren aanwezig. Ten noordwesten bevindt zich een omgrachte hoeve uit de late middeleeuwen (CAI ID 102878) en ten noordoosten een hoeve uit de 18de eeuw (CAI ID 105105). Deze locaties liggen iets lager dan het onderzoeksgebied en bevinden zich al op enige afstand ervan.[7]

In de ruimere omgeving van het onderzoeksterrein gaan de oudste vondsten terug tot het neolithicum. Ter hoogte van CAI ID 105800 werd bijvoorbeeld een gepolijste silex bijl aangetroffen.[8] Een Romeinse vondst werd aangetroffen ter hoogte van CAI ID 166023. Het gaat om een munt, een zilveren Denarius Augustus uit Lyon, die in de vroeg-Romeinse tijd gedateerd kan worden.[9]

[7] Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 102878, Schoothoeve (geraadpleegd op 18 augustus 2017)
Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 105105, Kattestraat 8 (geraadpleegd op 18 augustus 2017)
[8] Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 105800, Wolfsheide (geraadpleegd op 18 augustus 2017)
[9] Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 166023, Heiken - Smissen I (geraadpleegd op 18 augustus 2017)

Figuur 34: Overzichtskaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (https://geo.onroerenderfgoed.be/), weergegeven op het DHM

Ter hoogte van CAI ID 103923 situeert Verbesselt een laatmiddeleeuws burchtcomplex. Van de Borcht ontbreekt echter elk spoor. Alleen de benaming Borchtstraat kan er naar verwijzen. Zijn stelling is gebaseerd op de perceelsindeling in gemeenten waar ook een dergelijke burcht voorkwam.[10]

Er bevinden zich verder nog molens uit de nieuwe tijd in de omgeving, naast de nabijgelegen Pandgat molen die in het vorige hoofdstuk aan bod kwam. Een 17de-eeuwse houten graanwindmolen van de graaf van Bornem is gesitueerd op locatie CAI ID 106701. Een 18de-eeuwse molen is gevonden op CAI ID 160403. Deze vaststellingen werden aan de hand van kaartstudie gedaan.[11]

[10] Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 103923, Kerkhofdries I (Borcht) (geraadpleegd op 18 augustus 2017); Hertsens 1987, 21; Verbesselt 1968, 70-76

[11] Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 106701, Hey Molen (geraadpleegd op 18 augustus 2017)
Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 160403, Zuster Theresialaan I (geraadpleegd op 18 augustus 2017)

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Historische kaarten geven aan dat zich wellicht vanaf de 18de eeuw historische bebouwing op het terrein bevond. Voordien lijkt het nog om heidegebied te gaan. Hoewel in de regio van Oppuurs sinds de vroege middeleeuwen de heide ontgonnen werd om te gebruiken als akkerland, lijkt dit ter hoogte van het onderzoeksgebied en de nabije omgeving slechts in de loop van de 18de eeuw plaats te vinden. Gekende archeologische waarden in de omgeving wijzen verder op een potentieel op steentijd artefacten en sporen uit de Romeinse tijd en de late middeleeuwen. Landschappelijk kent het terrein een gunstige ligging, op een verhevenheid in het landschap en op korte afstand ten opzichte van de Ronebeek. Omwille daarvan is de aanwezigheid van resten uit andere periodes niet uit te sluiten.

De aanwezigheid van historische bebouwing in de 18de en de 19de eeuw, de sloop ervan en de aanleg van de huidige bebouwing en verharding geeft aan dat in de nieuwe en de nieuwste tijd heel wat bodemingrepen plaatsgevonden hebben ter hoogte van het onderzoeksgebied. De verwachte aard en omvang van deze bodemingrepen maakt dat we geen goed bewaarde paleobodem met potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite meer verwachten op het terrein. Archeologische sporen die vaak dieper bewaard zijn, kunnen wel nog voorkomen op het terrein.

De historische bebouwing werd in de loop van de 20ste eeuw vervangen door de huidige bebouwing. De aanwezige bebouwing en verharding zullen in het kader van de geplande werken gesloopt worden. Vervolgens zal een verkaveling ingericht worden op het terrein. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen en de aanleg van wegenis. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Ook dient in acht genomen te worden dat de geplande werken compactie van de bodem zullen veroorzaken buiten de zones waar de eigenlijke werken voorzien worden. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is met name een verwachting naar de resten van historische bebouwing op het terrein. Op basis van de gekende archeologische waarden in de omgeving dient ook rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van resten uit de Romeinse tijd en uit de late middeleeuwen. Omwille van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein zijn resten uit andere periodes echter niet uit te sluiten. Het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite wordt wel laag ingeschat omwille van de bodemingrepen die in de nieuwe en de nieuwste tijd reeds plaatsgevonden hebben op het terrein. Op basis daarvan wordt namelijk geen goed bewaarde paleobodem meer verwacht binnen het onderzoeksgebied, waarin resten van een goed bewaarde steentijd artefactensite kunnen voorkomen.

Omwille van het archeologisch potentieel van het terrein is bijkomend archeologisch vooronderzoek aangewezen. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat quasi het volledige terrein bebouwd en verhard is. Landschappelijk booronderzoek is evenmin relevant. Het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite wordt namelijk laag ingeschat. Met betrekking tot de bewaring van het bodemarchief wordt enige aantasting verwacht omwille van de historische bebouwing en de huidige bebouwing en verharding op het terrein. Om de precieze impact hiervan op het bodemarchief in te kunnen schatten, heeft een onderzoeksmethode die meer ruimtelijk inzicht biedt een grotere zeggingskracht.

De uitvoering van een proefsleuvenonderzoek is de onderzoeksmethode die het meeste potentieel heeft op kennisvermeerdering. Het laat toe om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt voldoende ruimtelijk inzicht en

is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. Indien tijdens het proefsleuvenonderzoek toch een goed bewaarde steentijd artefactensite vastgesteld wordt, dient het proefsleuvenonderzoek nog gevolgd te worden door een waarderend booronderzoek.

Na elke nieuwe stap in het archeologisch vooronderzoek dient telkens opnieuw de afweging gemaakt te worden of bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is en welke onderzoeksmethodes hiervoor het meest aangewezen zijn.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is met name een verwachting naar de resten van historische bebouwing op het terrein. Op basis van de gekende archeologische waarden in de omgeving dient ook rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van resten uit de Romeinse tijd en uit de late middeleeuwen. Omwille van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein zijn resten uit andere periodes echter niet uit te sluiten. Het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite wordt wel laag ingeschat omwille van de bodemingrepen die in de nieuwe en de nieuwste tijd reeds plaatsgevonden hebben op het terrein. Op basis daarvan wordt namelijk geen goed bewaarde paleobodem meer verwacht binnen het onderzoeksgebied, waarin resten van een goed bewaarde steentijd artefactensite kunnen voorkomen.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Hertsens, Y., 1987: *Geschiedenis van Sint-Amands*, Sint-Amands.

Louis, A., 1972: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Puurs 57E*, Brussel.

Verbesselt, J., 1968: *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw VIII. Tussen Zenne, Schelde en Rupel*, Pittem.

4.2 Websites

Cartesius (2017)
https://www.cartesius.be

Centrale Archeologische Inventaris (2017)
https://cai.onroerenderfgoed.be

Databank ondergrond Vlaanderen (2017)
http://dov.vlaanderen.be

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017)
https://geo.onroerenderfgoed.be/

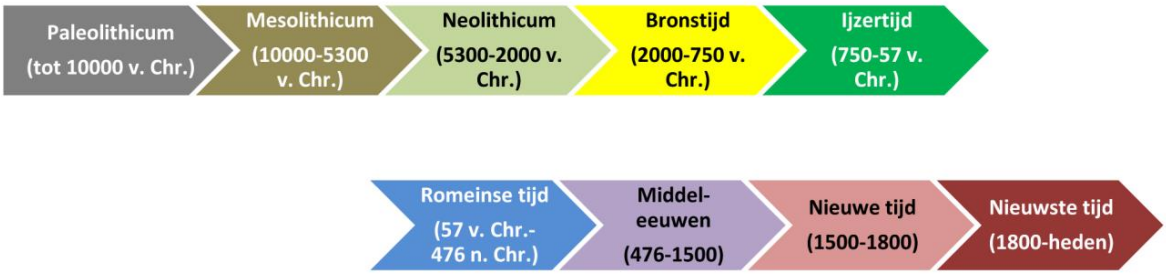
Geopunt Vlaanderen (2017)
http://www.geopunt.be/

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017)
https://inventaris.onroerenderfgoed.be

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017)
https://www.onderzoeksbalans.be

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2017G306

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	14/08/2017
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	14/08/2017
3	Verstoringenkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	16/08/2017
4	Bouwplan	Fotolocaties en te slopen bebouwing	1:1	Digitaal	25/08/2017
5	Bouwplan	Ontwerpplan	1:1	Digitaal	25/08/2017
6	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	14/08/2017
7	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	14/08/2017
8	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	16/08/2017
9	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	14/08/2017
10	Quartairgeologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	14/08/2017
11	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	14/08/2017
12	Bodemgebruikskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	14/08/2017
13	Historische kaart	Villaretkaart	1:1	Digitaal	16/08/2017
14	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	16/08/2017
15	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:1	Digitaal	16/08/2017
16	Historische kaart	Atlas cadastral parcellaire de la Belgique	1:1	Digitaal	16/08/2017
17	Topografische kaart	1930	1:1	Digitaal	16/08/2017
18	CAI-kaart	CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	16/08/2017

5.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2017G306

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 01	Digitaal	14/08/2017
F2	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 02	Digitaal	14/08/2017
F3	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 03	Digitaal	14/08/2017
F4	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 04	Digitaal	14/08/2017
F5	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 05	Digitaal	14/08/2017
F6	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 06	Digitaal	14/08/2017
F7	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 07	Digitaal	14/08/2017
F8	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 08	Digitaal	14/08/2017
F9	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 09	Digitaal	14/08/2017
F10	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 10	Digitaal	14/08/2017
F11	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 11	Digitaal	14/08/2017
F12	Foto SA	Sint-Amands Wilgenweg 48 - 12	Digitaal	14/08/2017
F13	Luchtfoto	Toestand terrein 2016	Digitaal	14/08/2017
F14	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	16/08/2017
F15	Luchtfoto	Toestand terrein 1979-1990	Digitaal	16/08/2017